

JOCS D'INFANTS

PER

FRANCESC MASPONS I LABRÓS

*És propietat. Drets
reservats i garantits*

IL·LUSTRACIÓ PER

APA

BARCELONA, 1928

EDITORIAL BARCINO — PORTAFERRISSA, 17

Imp. «La Renaixença», Xuclà, 13 - Barcelona

N

R.2153

A FRANCY I ENRIC MASPONS
I JONQUERES

Nebodets meus: Encara que sigueu tan petits que no arribeu a conèixer les lletres, heu de saber que el vostre avi, pare del vostre pare, i també pare meu estimat, quan jo era com vosaltres, va aplegar en un llibre els jocs que acostumeu a jugar els infants, i, amb goig puríssim me'l va dedicar a mi, i al meu germà Ramon, al qual no heu conegut, perquè havent-se fet, de ben jove, monjo de Montserrat, va morir al cap de poc temps, quan vosaltres no havíeu nascut.

El va escriure en els moments que li deixava lliures el treball quotidià, amb l'ànima sadollada de joia i estimació, perquè, temps a venir, poguéssim recordar com ens entretenien, ell i la meua mare, i ens distreien i jugaven amb nosaltres mentre tot just apreníem de conèixer-los, i com ens ensenyaven de caminar, i començaven, després, a desvetllar la nostra intel·ligència.

Aquest llibre és el que trobareu en les pàgines següents; i com que sou els únics que

us podeu gloriar d'ésser néts del seu autor, ara que un editor amant de les coses pairals, el reimprimeix, us el dedico a vosaltres, perquè sé que, si ell visqués, ho faria, i hi posaria al davant el prec que, en memòria seva, no l'oblideu. I si ve un dia en què, ja fets uns homes grans, demaneu a Déu nostre Senyor, que us concedeixi de tenir infants, i us posa a les mans uns fillets petits, com sou ara vosaltres, sapigueu endolcir els seus dies, i fer-los-hi donar els primers passos en la vida, a l'escalaf dels mateixos amors que ompliren la seva: amors que no enganyen mai i que són els únics que tenen el do de fer de l'infant, un home fort, que pugui merèixer, demà, bé de Déu i de la Pàtria.

F. MASPONS I ANGLASEU

FRANCESC MASPONS I LABRÓS

Nasqué el dia de Sant Jordi de 1840, a Granollers del Vallès, on havien anat els seus pares fugint del bombardeig de Barcelona pel general Espartero. Estudià la carrera de dret a la Universitat de Barcelona. Exercí de notari en la nostra ciutat; en morir, era degà del Col·legi Notarial. Fou un dels organitzadors del Centre Excursionista de Catalunya; posteriorment, fou elegit president d'aquesta entitat. Presidí els Jocs Florals de Barcelona de 1897.

Amb la seva germana Pilar, que signava «Maria de Bell-lloc», i el seu germà polític Francesc Pelai Briz, formava el nucli que va publicar *Lo Gay Saber* i *Lo Calendari català*. De més a més, ell es dedicà a recollir els contes populars, mentre que Francesc Pelai Briz recollia les cançons i Maria de Bell-lloc les llegendes.

Va publicar, fruit d'aquest treball, els quatre volums de *Lo Rondallaire*, les *Tradicions del Vallès*, les *Semprevives*, un volum de *Contes populars catalans* i bon nombre de monografies escampades en diverses publicacions.

Entremig, l'any 1874, va donar a l'estampa els *Jocs de la infància*, formant el llibre del qual el present és una nova edició, i que, malgrat l'avenç

que s'ha fet a Catalunya, en els estudis folk-lòrics, no ha estat superat, en frescor i vivacitat.

Va publicar diverses monografies històriques i editar (1885) la *Crònica de Bruniquer*. Va col·laborar en diversos periòdics catalans, en la Biblioteca Folk-lòrica i en el butlletí de l'Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona.

Va morir en la seva casa pairal de Bigues el primer de setembre de 1901.

Als meus estimats fills

Francesc i Ramon Maspons i Anglaseu

ENDREÇA

Per a vosaltres, tendres infants, he escrit aquest llibre. Perquè em sou tan plaents, i amb els vostres jocs infantils m'embadaliu tant. Quan us veig córrer a la vora meu amb el front alt, la cara encesa i l'alegria al cor, tots plens de vida, us he d'ésser franc, em feu enveja i voldria ésser novament com vosaltres.

No us ha d'estranyar, doncs, que amb amorós delit us hagi anat seguint i hagi après els vostres jocs, els quals m'han fet néixer el desig d'aplegar-los en un llibre, per tal que els pugueu recordar sempre. I perquè temps a venir, quan passeu dies més difícils, pugueu fer reviure en les vostres ànimes les alegries i els goigs de la vostra edat més venturosa.

I ara, digueu-me, petits com sou, ¿no us enterneix de recordar, encara que sigui confusament, els dies que la vostra mare, tota joiosa de tenir-vos, us prenia amb totes dues mans, us alçava a frec a frec de la seva galta, i tot bellugant-vos amorosament, us cantava? :

La cirereta em fa ballar,
quan la veig tan boniqueta,
la cirereta em fa ballar,
quan la veig vermellejar.

o allò altre:

Violet Sant Pere,
violet Sant Pau,
la perruca us queia,
la perruca us cau.

Que devegades canviava dient:

Violet Sant Pere,
violet Sant Pau,
que en veniu de Roma,
i en porteu corona
de Sant Nicolau.

Vosaltres li pagàveu el cant amb una mica de rialla dolça, talment la d'un àngel. Ella aleshores us besava, us prenía a la falda, us feia juguines amb la mà i al bo de les festes, és posava a cantar; amb aquell accent tan bell que només té ella:

Galaneta mà
per a papar pa,
per a beure vi,
per aquí, per aquí, per aquí...

Això us feia esclafir una gran riallada! Perquè en aquella cançó hi havia tot l'amor d'una mare. I bé us devia fer goig, perquè aleshores,

que a penes vèieu res, que ni sabíeu de braçar els vostres braços, en sentir que la vostra mare, tan feliç amb vosaltres, us cantava i us bellugava a l'aire de la cançó, els ulls i els braços se us movien i mirant-la amb joiosos ulls, li remerciàveu amb una rialla que l'omplia de felicitat.

Si gaudíeu tant aleshores vosaltres i ella, ¿amb quin goig recordareu més endavant, els jocs que foren la delícia de la vostra infantesa? De mi he de confessar-vos que quan aquest record ve a fer-me companyia, fugen de vora meu totes les preocupacions i les angoixes.

Per això ara que us tinc aplegats a la vora i sembla que us plau que us ho conti, deixeu-me començar, que en tenim per bona estona.

Galaneta mà

I

JOCs AMB EL PARE I LA MARE

Jocs de braç i de falda.—Sou tan petits que encara no podeu jugar tots sols. Per això, els vostres pares, que tant us estimen, quan tenen lleure, us fan jugar amb ells. Ara és el pare qui us pren damunt els genolls i va cantant-vos, mentre us fa saltar acompassadament, tot embadalint-se.

Arri, arri, tatanet,
anirem a Sant Benet,
comprarem un panellet,
per dinar, per sopar,
per en... no n'hi ha.

Ací hi poseu el vostre nom. L'últim saltirà és el més alt. Aleshores s'allarga, s'allarga la cantarella...

Petits com sou, el canviar sovint de joc ja us engresca. En aquesta fallera per la diversitat ja apunta el caràcter. Ell que ho sap us torna a fer fer el mateix joc, només canviant-vos la tonada:

Arri, ruquet,
a la fira, a la fira,

arri ruquet,
a la fira de Poblet,
a dinar, a sopar,
a la fira, a la fira,
a dinar, a sopar,
a la fira hem d'arribar!

Ara és la vostra mare que ensenyant-vos de caminar, tot ajudant-vos a mudar el peu, us canta:

Peu, peuó,
de la Margarideta,
peu, peuó,
de la Margaridó.

Ella ha anat seguint les vostres primeres passes, però tot d'un plegat omplint-se-li el cor de joia us pren, us alça, us fa un petó, d'aquells que ressonen, i, en lloc de deixar-vos a terra, us posa damunt una taula i tot agafant les vostres manetes va dient, seguit, seguit:

Un, dos, tres,
salta pagès!

Ara us fa saltar a baix. Però com que el joc us engresca, tot rient, mig xerrotejant, n'hi demaneu més. Com que ho heu demanat bé, ella, sempre complascent, us pren de nou, us deixa damunt la mateixa taula; us té encara, per les manetes i us canta:

Salta, miralta,
trenca una galta,
Nostre Senyor
te'n darà una altra,
de millor!

Ella a mig cant ja precipita la cantarella, però vosaltres, que ja no teniu més paciència, encara no ha acabat que ja sou a baix, mig saltant, mig arrapant-vos al seu vestit o les seves faldilles, entre gran rialles d'ella i vos-tres.

Per això i perquè ja hi feu una mica d'entremaliadura, el joc us plau i van demanant-ne més les vostres veuetes. Fins que la vostra mare, que sap que això és l'únic que pot distreure-us i comprèn que no és el contradir-vos la manera de fer-vos callar, us agafa i us diu: —Ja veuràs; para la maneta!—

I fent-vos pessigolles al palmell de la mà, que confiadament li heu donat, us canta:

Titeta pon,
pon un cocou,
pel nenè,
per dinar,
per sopar,
nyany!

I quan diu això, us fica el dit a la boca, com si volgués que us el mengéssiu. O, devegades, fa veure que us hi vol posar alguna cosa i diu:

Ralet, ralet,
para dineret!

En acabar, us dóna un cop a la mà o bé:

Pon, pon, titeta, pon,
saca dinero, saca dinero,
pon, pon, titeta, pon,
saca dinero de un bolsón.

Això tot fent-vos pessigolles sota l'aixel·la. Però tot plegat és massa curt i el canvi massa ràpid. No us canseu pas de demanar, ni ella es cansa de complaure-us. Però per força ha de variar el joc, si vol distreure-us, i com que els vostres desitjos són llei per ella, per fer-ho, us asseu a una cadira, s'agenolla als vostres peus; agafa les vostres manetes, fa que **piquin l'una contra l'altra** i amb un to acompanyat, però joióis, comença la cantarella:

Vall manetes,
pica manetes,
pica-les tu,
que les tens boniquetes!

La vall, vall,
la cueta de la gallina,
la vall, vall,
la cueta del nostre gall.

Nostre gall és cantador,
canta de dies, canta de dies,

nostre gall és tan traidor,
canta de dies, de nits no.

Nostre gall és cantador,
que la titeta no ho és gaire,
nostre gall és cantador,
que la titeta no ho és no.

Nostre gall és tan traidor,
que es menja els ous de la titeta,
nostre gall és tan traidor,
que es menja els ous del ponedor.

Jocs de breçol.—Vosaltres cansats del tra-fiqueig de tot el dia, us aneu adormint a poc a poc. Això, si no sou molt entremaliats, que, aleshores, no en teniu prou. Cal que el pare us prengui en els seus genolls; us agafi de les mans, us faci balancejar endarre-ra gairebé fins a tocar amb el cap a terra, i encara que digui molt pausadament:

Bim, bom,
les campanes de Salom,
toquen a festa
i fan bim bom.

O també que la vostra mare, mentre us va despullant, per poder esbargir-vos el mal humor que la son us encomana, agafi la vostra mà i hi posi de cantell horitzontal damunt el palmell la seva i vagi seguint, a trossos

petits, braç amunt, tot donant-vos-hi cops i dient:

Quan vagis a la carnisseria
no compris carn d'aquí,
ni d'aquí... ni d'aquí,
sinó d'aquí, que n'hi ha un bon bocí.

I en dir això darrer, senyala un tros ben gros; tota l'espatlla, per exemple, fins ran del coll i acaba per fer-vos pessigolles.

Però si us veu massa adormits s'accontenta amb deixondir-vos només una mica. Aleshores us pren el dit gros de la mà i va seguint els altres, fins que és al més petit, tot dient:

Aquest és el pare,
aquest és la mare,
aquest fa les sopes,
aquest se les menja totes
i aquest diu:
—Piu! piu!
no queda res dintre del niu?—

o bé d'aquesta manera:

Aquest és el pare,
aquest és la mare,
aquest fa les sopes,
aquest fa: —Marramau, marramau,
que no me'n donau,
de les sopes que menjau?—

I també:

Aquest és el pare,
aquest és la mare,
aquest fa les sopes,
aquest se les menja totes,
i aquest fa: —Piu, piu,
¿que no n'hi ha per mi,
que sóc tan petitet?—

També devegades us pren pel braç o per la cama i tot despullant-vos fa anar la vostra mà d'un cantó a l'altre dient:

Mà morta,
pica la porta,
baixa a obrir,
pega't aquí!

o també:

Mà trencada,
mà trencada,
pega't bufetada!

Tot això fent-vos donar un cop a la vostra mateixa mà. I també devegades diu:

Mà, morta,
mà morta,
pega forta.

Peu mort,
peu mort,
pega fort.

Això ho diu fent donar un cop a la mà o

al peu dels vostres germanets, entre les riallades dels uns i dels altres.

Ara, tot passant un llum pel davant ben depressa, fa:

—Bartomeu.
—Què voleu?
—Bufeu!

I aleshores el llum s'apaga. O també pot bufar-se els ulls per enganyar la son i diu allò mateix que s'acostuma a dir quan hi ha una brossa a l'ull:

Bartomeu, bufeu

Buf, bufurull,
tinc una brossa a l'ull
i no l'hi vull.

Però la son és més forta que vosaltres, i us venç. ¿I què hem guanyat amb els jocs i les cançonetes? Mentrestant, la vostra mare us ha pogut despullar sense que ploréssiu. I, després d'haver-vos besat i senyat, la qual cosa li pagueu, adormits i tot, amb una rialleta, us deixa, i se'n va tota contenta:

Però alguna vegada la son ve i se'n torna. Es perquè heu dormit massa de dies? ¿Es que l'esbogerrament del dia torna a desvetllar-

vos? O que alguna cosa us fa mal? Sigui el que sigui, gemegueu, i ha de tornar a fer-vos dormir la vostra mare, i ara ja costa més. És aleshores que us canta:

La son son se n'és anada,
Déu li dó bona tornada,
i ara mateix serà aquí,
a sota d'aquest coixí.

I per si el desvetllament no para:

Son, son, vina, vina, vina,
son, son, vina, vina, son.
Quan la son, son, vindrà,
En Ramonet s'adormirà.

La son, son, no vol venir
i En Ramonet no vol dormir.
Son, son, vina, vina, vina,
son, son, vina, vina, son.

I entre la cançó i les gronxades torneu a adormir-vos. Dormiu bé. Fins a demà, que els jocs ja seran d'una altra mena. Els jocs, com que no seran amb els vostres pares, us costaran enrabiades... sereu més aprop del món tan cruel amb els homes.

II

JOCs AMB COMPANYS

A l'endemà ja sou més grans. Allò que era la dolça quietud de la casa i l'amorós delit d'uns pares, tot amor per a vosaltres, es va fent bullici.

El recer de la família ja us és estret. Necessiteu emocions més fortes. Comenceu d'aplegar-vos amb companys. Per ara, com que sou petits, els jocs no deixen d'ésser quietes. ¡Prou que vindrà que us faran sortir de test amb l'entremaliadura i, fins i tot, plorar!

Ara com ara, us acontenteu, o bé fent sardanes, o bé asseient-vos a terra. Com que us els direm tots, potser que comencem pels més reposats:

La gallina puritana.—Per fer aquest joc, heu de posar-vos asseguts a terra fent rodona i treure els peus. El qui menarà el joc, a cada paraula anirà tocant-ne un, i es posarà a cantar:

La gallina puritana
pon un ou cada setmana,

pon-hi u, pon-hi dos, pon-hi tres,
 pon-hi quatre, pon-hi cinc,
 pon-hi sis, pon-hi set, pon-hi vuit,
 pon-hi nou, pon-hi deu;
 la gallina de la Seu
 diu que amagui aquest bon peu!

Aquell al qual toca el peu quan diu l'última paraula, cal que l'amagui totseguit, i, aleshores, es torna a començar, fins que tots els que hi juguen han anat amagant llur peu. Quan no n'hi ha cap més, el qui fa el joc pregunta a un altre qualsevol dels jugadors:

—On són els pollets?

I aquell ha de respondre:

—Són a l'hort que pasturen:

I el primer diu:

—Anem-los a veure.

Aleshores, tots dos treuen de sota els vostres vestits els peus que hi heu anat amagant. Ara els feu anar amb una viva bellugadissa, i dieu tots:

—Piu, piu, piu....

Després, un altre torna a començar el joc i així fins que tots l'hagueu portat.

La rata pinyada.—És molt semblant a l'altre aquest joc. També en aquest heu d'asseu-

re'us a terra, fent rodona i amagar el peu, tant bon punt el qui fa el joc, que és el que diu això que segueix, us el toca:

Rata pinyada,
 corre, corre per l'entrada,
 tot anant-se arrossegant
 per un banc,
 picotell,
 martell.

¡Quantes bales
 hi ha al castell?

Bala una, bala dues, bala tres, bala quatre,
 bala cinc, bala sis, bala set, bala vuit,
 bala nou, bala deu,
 la gallina de la Seu
 n'hi ha un gall que tot ho veu,
 ves-te'n tu, ves-te'n tu,
 a la palla de la Seu.

Volen, volen, coloms.—Aquest joc és dels més quietes. Tots els que hi juguen seuen a terra i junten al mig el segon dit de llurs mans. El que porta el joc va dient:

Volen, volen, coloms.

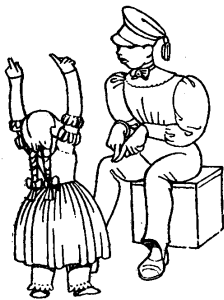
I, en sentir-ho, han d'alçar tots alhora, i ben depressa, els dits en l'aire.

Volen, volen, perdus.

I tornen a alçar tots el dit:

Volen oriols, merles, pardals, etc.

I així fins que diu cavalls, per exemple, o algun altre animal que no voli, que, aleshores, ningú no ha d'alçar els dits. Però de tant acostumats a alçar-los, sovint algú ho fa, quan no ho ha de fer, i aleshores els més atents, quina riallada! Els qui s'equivoquen han de pagar penyora, que després pot ésser rescatada, i així s'acomenta tothom.

Volen, volen...

La sabateta. —

També el juguen ajupides a terra en rodona aquest joc. Un que s'està dret diu:

Bufeu, bufeu l'olla, que bulli aviat

I tots amb el cap ajupit al mig fan veure que bufen, mentre l'altre passa per darrera amb una sabateta dient:

Sabateta, pas, pas,

Fins que la deixa darrera d'algun dels de la rotllana. Aquell al qual l'han deixada ha d'alçar-se depressa i posar-se a córrer darrera de l'altre i, tot mirant d'atrapar-lo, va donant-li cops amb la sabateta.

Entretant, els altres diuen:

—On van els bous?
 —A la llaurada,
 —Què mengem?
 —Civada.
 —Què beuen?
 —Vi.
 —Salta Martí.
 —Salta Martí.

Tots ho van repetint fins que aquell, al qual empaiten, en veure's perdut, s'asseu a terra. Tota la gràcia del joc consisteix a asseure-s'hi sense haver rebut cap cop de l'altre.

Les claus de Sant Jordi.—No és sinó una variant del joc anterior. Els que hi juguen s'ajupen tots en rodona i n'hi ha un que va voltant mentre tots canten:

Les claus de Sant Jordi
 jo sé qui les té,
 l'hereu Baliarda,
 l'hereu Moliner.

El que va voltant diu:

Trenqueu avellanes!

I tots han de fer veure que trenquen avellanes.

Trenqueu nous.

I tots han de fer veure que trenquen nous. I així, per l'estil, va dient ametlles, pinyons, etzètera, fins que els veu ben distrets, i aleshores deixa algun objecte darrera d'un d'ells. Després, va continuant-se de la mateixa manera.

Uni, dori, teri, quateri.—Aquest joc també es juga, en rodona, però els que hi juguen s'estan drets. El qui porta el joc, a cada paraula va donant un cop amb el palmell de la mà al pit de cadascú dels jugadors, i diu:

Uni, dori,
teri, quateri,
mata la veri,
viri, viron,
conta'ls bé,
que dotze hi són.

Cada vegada, aquell que ha rebut l'últim cop, ha de sortir, fins que en resta només un de sol. Aleshores, es torna a començar el joc i el porta un altre. Aquest joc generalment serveix per a saber a qui tocarà amagar a *puput* o a *fet*; també s'estila de fer-lo en tots els

altres jocs en què ha d'haver-hi un que amagui.

Jocs a amagar.—Amb el mateix joc i de la mateixa manera es fan els següents:

Un i dos són tres,
dos i dos són quatre,
quatre minyonets
feren un banquet,
quan l'hagueren fet
eren vint-i-quatre.

Una plata d'ensiam,
ben amanida, ben amanida,
una plata d'ensiam,
ben amanida amb oli i sal.

Dalt del cotxe
n'hi ha una nina,
que en repica els cascabels,
trenta, quaranta,
ametlla amaranta,
pinyol madur,
ves-te'n tu.

Poma midora,
la que en salta la torre,
els moros vindran,
t'agafaran,
a tu i a mi,
Margarideta,
ves-te'n tu d'aquí.

Pum, verdum, de la virolança,
Sor Maria ha vingut de França,
ha portat un gambiron,
pedra forçada,
sabateta batejada,
mocador de flors,
fora, fora, en sigueu vós.

Poma vera,
l'endevera,
rossinyol,
porta dol,
la Maria,
clavellina,
ens ensenya
la doctrina,
Clavellet,
poncellet,
bones galtes,
bon xisclet!

El qui resta últim ha de saber esquivar una bofetada, mentre els altres fugen fent xisclets.

Les gerres de Sant Miquel.—Drets també i en rodona es juga a un altre joc, en el qual el del mig, amb les mans plegades, va donant cops als que fan la rodona, mentre tots van dient:

Les gerres de Sant Miquel
totes són plenes, totes són plenes,

les gerres de Sant Miquel
totes són plenes d'aigua i mel,
Cuïro, maduïro,
gira't de cuiro.

Aquell al qual el del mig toca la mà, en dir la darrera paraula, es gira i continua el joc. Es fa això mateix fins que els de la rodona són tots girats.

Les gerres del cel.—En altres llocs hi juguen de diversa manera, amb una lletra ben bonica que diu:

Les gerres del cel
totes són plenes de mel,
de mel i marduix.
Qui serà la donzella?
La senyora Marieta,
quines campanes vol?

Bon punt dits aquests versos, aquella, de la qual han dit el nom, ha de respondre: —Jo les grosses o les mitjanes o les petites—, segons millor li plau. Aleshores unes noies es giren d'esquena a les altres; es prenen els braços per darrera, i es tomben, ara cap endavant ara cap endarrera, tot fent: —Bim, bom—, tot pausadament; o: —Nanc nanc; o: —Ninc, ninc—, segons la mena de campanes que vol que li toquin la que ha anat al cel a disfrutar de la mel i el marduix que la cançó prometia.

Cambra sota cambra.—En aquest joc els que hi juguen canten:

—¿On està la dama
que tant l'hem buscada?
—Sota *palacio*, que en pren xacolata,
es fica els melindros a la butxaca.
—Cambra sota cambra,
qui em porta la seda?
—De quina seda?
—Blanca i vermella.
—A quant va l'unça?
—A sis troquets.
—Jo me'n quedo aquesta,
pel meu marit marquès.

Però abans de cantar, es posa una criatura ajupida a terra i totes les altres li fan una rodona al voltant. Li agafen la brusa, si és noi, o les faldilles, si és noia, i es posen a rodar tant com poden, segons la llargària de la brusa o de les faldilles. Després, volten a la inversa, i quan diuen:

Jo me'n quedo aquesta
pel meu marit marquès,

la que està assegurada toca a la jugadora que li sembla, i aquesta ha de posar-se totseguit al seu lloc i fer el joc.

La llanterna.—És molt per l'estil del joc anterior. En aquest, però, la que s'està al mig

posa les faldilles o la brusa ben estesa a terra, tot al seu voltant. Les altres, agafades per la mà, fan la sardana i canten:

Set per aquí

I van cap a un cantó:

Set per allà

Aleshores fan la sardana a la inversa i diuen:

Trepitgeu-lo, trepitgeu-lo.

S'aturen, i li trepitgen el vestit o la brusa:

Set per aquí,
set per allà,
trepitgeu-lo com un ca.

Ara tornen a fer els mateixos gestos. Quan han acabat, es posen a rodar i canten totes, àdhuc la qui està assegurada:

Que ditxosa és la llanterna,
que sota terra s'està.

La del mig calla i les altres continuen:

Alça't, alça't, filla meva,
que el teu pare et vol casar.

I la del mig respon:

Ai, mare, la meva mare,
amb qui me vol casar?

I les altres diuen:

Ai, filla, la meva filla,
amb un argenter que hi ha.

I la del mig:

Mal viatge l'argenter,
i qui l'anomena també.

I, en acabar de dir-ho, s'alça i corre darreta les altres, fins que en té una que s'ha de posar al seu lloc.

El guitarrí.—En el guitarrí, el que està assegut al mig de la rodona fa com si toqués la guitarra, mentre va dient:

Balleu, noies, balleu,
al so del guitarrí... guitarrí, guitarrí...

Totes les altres volten fins que tot duna el del mig, en lloc de dir «guitarrí» diu «guitarrà». Totes han d'estar ben amatentes a aturar-se. La que continua voltant és la que ha de pagar penyora. També en paga el que dient «guitarrí» s'atura. Si el del mig ho sap fer bé, pot riure's molt, perquè els enganya força vegades, allargant molt les primeres síl·laes i acaba tot d'un plegat amb la *i* o amb la *a*.

L'ampolla.—En aquest, el que fa el joc en lloc d'estar-se al mig de la sardana, es posa a part mentre les altres van voltant i diu:

—Ampolla?

Una de la sardana respon:

—Per qui?
—Per la més guapa.
—Qui serà?
—La...

I diu el nom de la que vol. Les altres responen.

—No te la volem dar.

El que fa el joc es posa a córrer, tot empaitant la que ha anomenat. Totes les que fan la sardana amb ella procuren voltar ben depressa, per veure de salvar-la. Quan l'ha atrapada es canvien i aquesta fa el joc.

Adobar fogons.—De la mateixa manera es juga també a un altre joc que fa:

Adobar fogons,
tot el dia, tot el dia,
adobar fogons,
tot el dia, pels reconcs.
Si fogons no hi ha,
escalfetes, escalfetes,
si fogons no hi ha,
escalfetes a adobar.

La sardana de l'avellana.—Es una dansa

d'allò més senzilla. Es juga fent la sardana i cantant:

La sardana de l'avellana,
pica de peus i balla de gana.
La sardana de Ripoll,
mata la passa i deixa el poll.

Alguns diuen:

Mata la lloca i deixa el poll.

Quan es diu aquesta paraula, en la qual la cantarella s'allarga, tots els que juguen s'aclofen a terra. Totseguit es tornen a alçar i continua el joc fins que se'n cansen. Gairebé sempre ho fan criatures ben menudes.

Olles, olles, de vi blanc.—Aquest joc és també una sardana. La tonada, però, és més pausada que les anteriors. La lletra diu:

Olles, olles, de vi blanc,
totes són plenes de fang,
de fang i de maduixa.
Gira't de cuixa.
Qui és girarà?
La serà.

Cada vegada es diu en aquests punts el nom d'un de la rodona. Aquell que és anomenat ha de girar-se i tornar a començar el joc i fer-ho ben girat, fins que tothom ho fa d'esquena.

Aleshores es giren tots i tornen a començar-lo de cara.

Quan jo em posava els enagos.—Aquest joc es fa en rodona, sense agafar-se de mans i a-nant fent amb gestos allò que canten:

Quan jo em posava els enagos,
Jo en feia així,
jo en feia així.

Totes van imitant-ho. Les altres vegades diuen: —Les faldilles, les mitges—. Totseguit es prenen les mans i fan la sardana, tot cantant:

Tots són gent de la trampolina,
la trina, trina,
la trina, tro,
el barret d'aquell senyor,
tan bonic i tan bufó,
que ara passa pel cantó:
tira buixó! tira buixó!

En dir això trenquen la rotllana i totes se'n van agafades cap a un costat i s'alcen i s'ajupen mentre diuen:

Tira buixó! Tira buixó!

Al carrer del Vidre.—És una altra sardana, aquest joc. Sobretot és bonica la cançó. Veieu-la:

Al carrer del Vidre,
hi planten una oliva,
fresca i polida,
polida com un sol,
serà una meravella,
si el fill del rei ho vol,
Toquen a la marxa,
que el rei ha de marxar,
la pobra Marieta
no fa sinó plorar.
No ploris, Marieta,
que aviat tornarà;
te'n portarà unes joies,
i un mantell carmesí.
Joia sobre joia,
coral sobre coral,
al cap de la Marieta,
la corona reial;
i al cap de la corona,
un ramellet de flors,
per fer-ne una abraçada
pel seu volgut espòs.

El ball de les casseroles.—Es joc-sardana. Es tot plegat animadíssim. En començar, tots es posen a fer la sardana i canten:

Entrem-hi tots
al ball de les casseroles,
entrem-hi tots.
Al ball de les casseroles
entri vostè, senyora.

Aquella de la qual diuen el nom, surt de la sardana i es posa a dansar al mig, tota sola, mentre els altres continuen voltant, i cantant:

Aquí veureu com salta,
aquí veureu com balla,
porta mantellina,
d'estovalla fina,
peu de tortuga,
que tot se belluga.
Aquí veureu com balla,
aquí veureu com salta.
Sí prou ha saltat,
sí prou ha ballat,
que se'n torni
al meu costat.

Se'n torna al seu lloc i comença de nou. Si la que va al mig sap ballar bé, amb bon aire, el joc és deliciós.

La coqueta amb sucre.—En aquest joc totes s'asseuen a terra en rodona amb els peus creuats, menys una que es posa al mig. Aquells es posen a cantar amb una tonada molt viva la cançó que segueix, mentre la del mig ha d'anar dansant dintre la rodona, gairebé sense moure's del lloc, però seguint bé la música:

Qui la ballarà
la coqueta amb sucre,
qui la ballarà,

cinc sous haurà.
Balli-la vostè,
senyora
balli-la vostè,
que la balla bé.

En els punts suspensius s'ha de dir el nom de la que el balla.

El joc de la bugada.—En aquest joc totes les noies s'asseuen de renglera a terra. Amb les dues mans imiten la manera de rentar la roba amb el picador i diuen:

Renta bugada,
que l'aigua és clara,
renta-la bé,
que el riu ja ve.

En arribar aquí, totes callen i la d'un cap diu:

—Jove d'amunt.

I la de l'altre cap li respon:

—Jove d'avall.
—Voleu venir riereta avall?
—No, que tinc feina,
—Quina feina teniu?
—Rentar i passar bugada.
—On és el vostre marit?
—A la Plana de Vic.
—Què us portarà?

—Del bon cordovà.
—De quin color?
—Vermelló.
—On són les monges.
—A collir taronges.
—De quin fil filen?
—Del més primet.
—Vós m'heu robat un gall.
—Vós una gallina.
—¿Voleu ballar el ball de la paperina?

En sentir això, totes les noies, ajupides com estan, es posen a saltar cridant:

Quiquiriquic! Quiquiriquic!

També n'hi ha que diuen l'última part d'aquesta manera:

—On són les monges?
—A collir taronges.
—De quin fil filen?
—Fil i llinet.
—¿Vols jugar una mica a truc i truquet?
—No, que tinc feina.
—Quina feina tens?
—Tinc de matar el bacó.
—Me'n daràs una mica?
—No.
—Gens?
—La cuixa.

I totes es posen a saltar i canten:

Cuixa, maduixa,
cuixa, maduixa.

Mossèn Joan de les Abadesses.—També posant-se de renglera, però dretes i enllaçades de mans, es juga a aquest joc, en el qual una de les jugadores diu:

—Mossèn Joan de les Abadesses.

I les altres responen:

—Què mana, missenyor?
—Quantes fulles hi ha a l'arbre?
—Trenta mil i un canó?
—Per quin pont passarem?
—Pel pont de les formigues.

Les dues primeres d'un cap, alcen el braç enlaire tot fent un pont, sota del qual passen totes les altres, començant per la de l'altre cap, mentre van dient:

Ai que piquen!
Ai que piquen!

El joc dels pollets.—Per a fer aquest joc una noia es posa ajupida a terra. Les altres s'amaguen darrera el seu davantal i un altre se n'hi va i li pregunta:

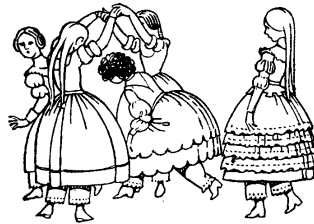
—¿Hauríeu vist passar una pagesa,
amb una colla de pollets?

La que està ajupida diu:

—Per aquí avall passava.

Però els pollets la descobreixen i es posen a fer:

—Piu, piu, piu.

Mossèn Joan de les Abadesses

Què hi ha aquí?—Aquest joc consisteix a cloure les mans i a posar-les tots els jugadors, les unes sobre les altres, tal com si fessin un castell. El que té la mà al capdamunt de tot, en lloc de posar-la closa, posa el segon dit a la mà de l'altre, com si barrinés, i diu:

—Què hi ha aquí?

i un altre respon:

—Oli i argent.
 —Qui l'hi ha posat?
 —El fill del rei.
 —Qui l'en treurà?
 —El pare capellà.
 —Aquell que riurà
 i ensenyarà les dents,
 una bufetada haurà!

Tots treuen les mans i les fan passar per davant del pit, l'una darrera l'altra, tot fent el borinot i mirant de fer riure l'un a l'altre. Aquell al qual escapa la rialla, rep una bofetada.

Déu lo guard, senyor rei.—És joc d'habilitat, aquest. Per fer-lo heu de triar, d'entre vosaltres, el que sigui més viu. Poseu-lo en un seti, una mica alt, des del qual farà de *senyor rei*. Un altre, posat en un cantó, farà de *llebreta*, i un tercer, acompanyat de tots els altres, que seran els *gossos*, anirà de l'un costat a l'altre, tot dient:

—Déu lo guard, el senyor rei,
 Senyor rei del conillam,
 tinc una llebreta al camp,
 que em pastura la verdura,
 i se'm menjia l'ensiam.
 Si em voldria deixar els gossos?

I el que fa de rei respon:

—Ara esmorzen.

Aleshores se'n va a la llebreta i li diu:

—Llebreta, llebreta, fuig del camp.

I la llebreta respon:

—Ni per tu, ni per ton gegant.
 —Mira, que els gossos del rei vindran.
 —Que vinguin!

Acomiadada així, se'n torna al rei amb el seu acompanyament i comença de nou:

—Déu lo guard, el senyor rei,
 senyor rei del conillam,
 (Com la primera vegada.)

I el que fa de rei respon:

—Ara dinen.

Se'n va a la llebreta dient:

—Llebreta, llebreta, etc.
 (Com la primera vegada.)

i, com la primera vegada, se'n torna al rei.

Tota la gràcia d'aquest joc consisteix a allargar bé el joc i tenir sempre resposta per dir que els gossos fan alguna feina: Ara juguen, ara sopen, ara dormen, etc. Va fent-ho així fins que veu ben distreta la llebreta o els gossos. Aleshores, quan li diuen:

—Si em podria deixar els gossos...

respon totseguit:

—Que vinguin.

Aleshores la llebreta ha d'ésser molt amantada a fugir i també els que fan de gossos per córrer-hi al darrera, a veure si la poden atrapar. Si és lleugera, el joc s'allarga molt. Hi ha grans riallades dels que hi corren al darrera, que s'entrebanquen i confonen. I, per fi, l'atrapen i comença de nou el joc, fent de rei un altre.

L'escarabat bum-bum.—Aquest joc és un bon xic pesat per al qui amaga. Aquest pobre ha de posar-se de genolls a terra, amb el cap a la falda d'un altre que està assegut i que és el que ha de vetllar que el que amaga no hi vegi gens ni mica. Els altres es posen al voltant del que està agenollat i, tot fent voltar els braços, van cantant al davant seu:

Escarabat bum-bum,
 posa-hi oli, posa-hi oli,
 escarabat bum-bum,
 posa-hi oli en el llum.

Boñ punt acaben de dir-ho, el que està assegut senyala un dels que juguen, el qual ha d'avançar-se i donar un cop de mà a l'es-

ca del que amaga. Tota la gràcia d'a-

quest joc consisteix a enganyar bé aquest, perquè no conegui qui l'ha tocat.

Bon punt donat el cop, el que seu ha de dir:

Bernat, endevina qui t'ha tocat!

L'altre s'alça, i va a cercar aquell que ell

Pim, pam, conillam

creu que li ha donat el cop. Se'l carrega a coll-i-bé i el porta al que està assentat, el qual li diu:

—Què portes aquí?

I l'altre respon:

—Un sac d'ossos.

Si porta, realment, el que ha donat el cop, el que seu diu:

—Deixa'ls aquí, que són nostres.

I totseguit ha de parar aquest, el que ha estat caçat. I torna a començar el joc. Si no ho ha endevinat, el que seu ha de dir:

—Torna'ls allí, que no són nostres.

I, en sentir-ho, el qui porta la càrrega, ha de tornar-la al seu lloc i posar-se de nou amb el cap amagat a la falda de l'altre. I així comença el joc, fins que el que amaga endevina realment qui l'ha tocat.

També s'hi juga d'una altra manera. El que seu dona un nom a cadascun dels altres: rosa, clavell, estovalles, etc. Quan els altres acaben de cantar, diu: —Que vingui el clavell.— I el que es diu clavell, ha de donar el cop i l'altre ha d'endevinar-ho.

Per l'estil d'aquest són els següents, en els quals es canta:

Pim, pam, conillam,
de la terra de l'aram,
la cistella ballestera,
quantes banyes tens darrera?

En donar el cop a l'esquena del que para, ell clou la mà, menys uns quants dits, que han de deixar-se alts. El que para ha d'endevinar el número de dits enlaire que hi ha. Si ho endevina, s'alça i l'altre passa en comptes d'ell. Si no ho endevina se li diu:

Si quatre,
(el nombre de dits que hi havia)
haguéssis dit,
de penes hauries eixit.

I torna a parar. El joc recomença, fins que ho encerta.

D'altres canten:

De petim, de petam,
de la terra de l'aram,
la cistella,
vinagrella,
mala bala,
¿què és això
que faig jo ara?

El qui s'avança fa diversos gestos o figures damunt l'esquena del que para. Per exemple, el *punxonet*, que es fa estirant el segon dit cap avall; la *parateta*, posant la mà de costat; i *passar farina*, fent anar la mà d'un costat a l'altre. Si el que amaga ho endevina, s'alça i amaga un altre en lloc d'ell. Si no ho endevina, tots els que juguen es posen a cantar.

Punxonet haguéssis dit,
de penes hauries eixit.

I tornen a començar:

Digodim, digodam,
de la terra que podam,

si diguera, no diguera,
què faig jo a la teva esquena?

Van canviant-se fins que el de sota ho endevina. Ara, si el de sota tarda massa a endevinar-ho, heu de fer per manera que ho vegi perquè pugui endevinar-ho totseguit. Al capdavant jueguen per divertir-vos, i altrament, fóra cançar massa un company vostre i venir-li a dir que és poc viu. Això ha de fer-ho el que li té el cap a la falda, sense que els altres se n'adonin, perquè perdrien la il·lusió.

El puput.—També és un joc d'amagar. Tots els que hi juguen han de posar-se en rodona i agafar-se les mans. Al mig ha de posar-se'n hi un tapat d'ulls, al qual un altre pregunta:

—Puput?

I el que porta els ulls tapats respon:

—Què mana?

I aquell:

—D'on vens?

I el que amaga diu:

—De Roma.

—Què em portes?

—Corona.

—Què en cerques?

—Muller.

—Fes tres salts
i cerca-la bé.

Aleshores se li fan donar tres salts i tres giravolts, perquè es desorienti ben bé. Després, el volten tots fent sardana, fins que el que amaga els diu que parin. Totseguit ha de to-

El puput

car un dels qui fan rotllana i endevinar qui és. Si ho endevina, ha de posar-se al seu lloc el que ell ha tocat i el joc recomença. Si no ho endevina, ha d'amagar el mateix, fins que pugui conèixer qui el toca.

També, devegades, a més del que amaga, es posa un altre dintre la roda amb una canya, i quan el que amaga la fa parar, el de la canya se li acosta i apunta la canya des de la

seva boca a la seva orella i, tot estrafant la veu, fa un bon crit. Amb aquest crit, l'altre ha de conèixer qui és que té la canya. Si ho endevina, ha de parar el de la canya, o si no, ha de tornar-li ell mateix.

La Bolangera.—Aquest ja és un ball de debò. Complicat, difícil, té figures, cadenes i passos. Era molt dansat en altres temps. Avui ja no es dansa gairebé enlloc. La lletra diu:

La Bolangera en té un tupí,
que sense foc, que sense foc;
la Bolangera en té un tupí,
que sense foc el fa bollir.

Tota dona ben lleugera,
sap ballar la Bolangera.

La Bolangera en té un colom,
que amb la cua, que amb la cua,
la Bolangera en té un colom,
que amb la cua escombra el forn.

I amb les ales la pastera,
així va la Bolangera.

La Bolangera en té un ansat,
on hi cuina, on hi cuina,
la Bolangera en té un ansat
on hi cuina el veinat.

Hi cuina en Pau i en Pere;
fes-la ballar la Bolangera.

* * *

I ara ja he acabat els jocs en els quals vos-

altres sols podeu divertir-vos amb gran goig dels vostres pares, que, alhora que us veuen distrets i saben que no podeu prendre mal, van admirant l'enginy i habilitats que aneu mostrant. Així se us desenrotlla alhora el cos i la intel·ligència. Tantdebò que sempre poguéssiu trobar-hi el gust que hi heu trobat de petits! Això voldria dir que les vostres ànimes pures no s'han malejat. Jo us he anat seguint; he vist l'animació en les vostres cares, el goig en les vostres ànimes i la innocència com us feia d'aureola. Fins i tot m'heu fet vessar llàgrimes pensant en la felicitat en què vivíeu. No hi ha res més bell, m'he dit, que un infant quan juga. Aleshores es mostra amb tot el seu candor i la seva puresa. Sembla talment un àngel del cel baixat a la terra. Per això un home s'hi troba tan bé que mai no es cansa de mirar-vos.

Però els anys avancen, i amb ells la coneixença de les maleses i traidories. Ja no us plauen jocs tan quietos; ni podeu estar tanta estona junts, perquè els vostres genis s'han anat desenrotllant, i ja cerqueu jocs vius i de força. Aprofitant-vos de tot el que us volta, hi aneu atemperant la vostra especial manera de divertir-vos, pròpia dels vostres anys. Però permeteu-me descansar i posar punt ací, per començar de nou un altre dia.

III

CANÇONS I JOCS PER A QUAN ANEU A ESTUDI

Som ja a una altra edat. La costura i el col·legi han substituït el desenfeinament de casa. Preneu part a totes les festes i diversions que la vostra edat comporta. Els vostres jocs són més tumultuosos. Comencen d'apuntar en vosaltres les passions. La llei del treball, a la qual no estaveu acostumats, us pesa.

Cançons per acompanyar la feina.—En un moment d'expansió, per a distreure-us, si sou noies, us poseu a cantar:

Les ninetes quan van a costura,
fan puntetes amb un coixinet;
coixinet, si tu sabies
les penes que em fas passar,
prou diries a la mestra,
que em deixés anar a jugar,
amb aquelles minyonetes,
que són dalt del campanar,
que repiquen les campanes,
per un pobre capellà.

¡Ai quin dolor,
ai quina tristor,
l'endemà de la festa major!

O bé aquesta altra:

Me'n dic Mundeta,
Martinereta,
vaig a costura,
com les demés,
entro a costura,
la mà li beso,
senyora Agnès.
Cuita despatxa,
acaba la tasca,
si no l'acabes,
et castigaré.
Toquen les onze,
el cor em bronze,
la fam em mata:
ai que tristor!
La sepultura.
quan n'és oberta,
causa gran pena,
causa dolor.

Però la mestra, si us sent, us fa callar, i volent fer entrar l'emulació en vosaltres, us fa cantar:

Cuitem, noies, cuitem, noies,
cuitem totes a acabar:
la que acabarà primera,
serà la reina del dia,

la que acabarà segona,
serà la reina demà.

O també procura instruir-vos amb màximes religioses, que són la base d'un benestar futur; i així, bon punt sent tocar hores us fa dir:

Lliri blanc,
rosa florida,
beneïda sia l'hora,
que Déu ens envia,
saludant-vos amb l'àngel,
amb l'Ave Maria.

Tot això, si sou noies, que la vostra naturalesa és propícia a queixar-se.

Cançons del sortir d'escola.—Si sou nois, la lletra ni l'escola no us dona pas tristesa. Feu mofa de l'estudiar i, devegades, fins i tot, del pobre mestre. A la sortida d'escola, sobretot. Per això canteu a grans crits:

Batllori, pica foc.

O bé:

Qui juga a dar pinyols,
qui juga a dar pinyols,
tres, sis, nou.

I aquesta:

A, B, C,
La pastera ja la sé,

si hi ha pa, me'l menjaré,
si hi ha coca, la deixaré,
si la mare m'hi atrapa,
fugiré com una rata,
si el meu pare m'hi veu,
fugiré com una guineu.

o bé aquesta altra:

A. El mestre em vol pegar.
E. Jo no sé per què.
I. Perquè no vaig venir,
O. Jo no estava bo.
U. No ho diguis a ningú.

Cançons del temps.—I no en teniu prou i us poseu a córrer i a brincar sospirant sempre per si ve una festa o un dia de pluja que us privin d'anar a estudi. I, en efecte, un dia veieu el cel ni ben serè ni ben núvol. Potser una cançó podria decantar-lo cap a la pluja. I aleshores, amb una secreta esperança de la festa, fent però que els vostres pares no se n'adonin, comenceu a cantar, tot baixet, per casa vostra:

Plou, i fa sol,
les bruixes es pentinen,
plou i fa sol,
les bruixes i els bruixots.

o bé:

—Pastoret, d'on vens?
—De la muntanya, de la muntanya,

—Pastoret, d'on vens?
—De la muntanya a veure el temps.
—Pastoret, quin temps hi fa?
—Plou i neva, plou i neva,
—Pastoret, quin temps hi fa?
—Plou i neva i nevarà.

Com si volguéssiu dir a casa vostra que no fa bo d'anar a l'escola, perquè amenaça mal temps. Algun dia, la raó no és prou clara i heu d'anar-hi. Però devegades plou de debò. I aleshores sí que canteu de gust:

Plou, plou a Montserrat,
que la terra fa bon blat,
aigua de pluja, aigua de neu,
bastonada pels jueus.

I si podeu agafar un caragol dels que surten amb la pluja, us el poseu a la mà, i li canteu:

Caragol, treu banya,
puja la muntanya,
caragol treu vi;
puja el muntanyí.

I encara la sabeu d'altres maneres:

Caragol, treu banya,
que el teu pare és a muntanya,
caragol treu vi,
que ton pare és al molí.

Caragol, treu banya,
puja la muntanya,
caragol bover,
puja el muntanyer.

Però vosaltres en voleu una estona i prou, de pluja. Us enutja quan s'allarga massa. Us cansa més un dia de pluja que no pas cent de bon temps. Això vol dir que Déu dona les coses quan a ell li plau i que no es pot desitjar el contrari del que dona, que ell sap com i per què ho fa. El cas és que us avorriu. Per això enyoreu aviat el bon sol i li demaneu amb cançons que vingui:

Sol, solet,
vina'm a veure,
vina'm a veure,
sol, solet,
vina'm a veure que tinc fret.

I si el sol surt només una mica, desseguida canteu:

—Bon temps,
d'on vens?
—Del cel.

Caragol, treu banya

—Vina, vina,
que et volem.

Però no tot és demanar-les, les coses! Devegades, sobretot a l'estiu, després d'aquelles primeres gotes grosses, que s'esclafen, ve una tamborinada de trons i de llamps, que tot ho eixorda. Aleshores vosaltres, espantats i arrupits, aneu dient, senyant-vos, a cada llamp que fa:

Sant Marc, Santa Creu,
Santa Bàrbara, no ens deixeu.

I si la tempestat no minva, i, sobretot, si és de nit, afegiu:

Santa Bàrbara va pel camp,
tota vestida de blanc,
de blanc i de negre,
Santa Maria Magdalena;
Mare de Déu, què feu aquí?
Deixa'm estar que vull dormir,
mira que vénen tres llamps,
un de trons, un de llamps,
i un de mals espants.

Aleshores, per distreure-us, ve la vostra mare i us fa dir:

Santa Bàrbara va pel camp,
amb la llum de l'Esperit Sant.
Bàrbara, no cal dormir,
tres núvols n'han de venir,

un de trons, un de llamps,
i un de mals esperits blancs.
Agafa l'ós
i tira l'ós,
dins d'aquella font divina,
que no hi canta gall ni gallina.

Cançons de colgar-se al llit.—Si amb aquella cançó us feia mig passar la por, no per això deixeu de voler que la vostra mare us vingui a acotxar al llit i us ajudi a dir, fins que sou adormits:

En aquest llit m'he ficat,
set àngels hi he trobat,
quatre als peus, tres al cap,
la Verge Maria al meu costat
que me'n diu (*aquí el nom.*)
dorm i reposa,
no tinguis por de cap mala cosa,
si cap mala cosa hi ha,
la Verge Maria te'n treurà.

I també:

Àngel de la guarda,
dolça companyia,
no em desampareu
de nit ni de dia.

I per últim, aquesta altra:

Santa Mònica gloriosa,
mare de Sant Agustí,

us lliuro la meva ànima,
ara que vaig a dormir.

Cançons a la lluna.—Les oracions ja han fet fugir la por. Però si la nit és clara i hi ha bona lluna que us fa companyia, us plau de cantar-li cançons:

La lluna,
la pruna,
vestida
de dol,
son pare
la crida,
sa mare
la vol.

Que també ho dieu així:

La lluna,
la pruna,
el sol
mariner,
son pare
la crida,
sa mare
també.

I encara afegiu:

Minyones
boniques,
deseu
els coixins,

son pare
l'assota
davant
dels fadrins.

Cançons i jocs del desvetllament.—I, seguint la vostra animació, ja que la nit convida, continueu cantant:

Ploreu, ploreu, ninetes,
que el ruc està malalt;
té mal a la poteta,
i el ventre li fa mal;
no pot menjar civada;
sinó pinyons pelats,
no pot dormir a l'estable,
sinó amb coixins daurats.

O bé aquesta altra:

Fum, fum,
xemeneia amunt,
trobaràs un capellà,
que et darà un bocí de pa
i una carbasseta amb vi,
per passar aquest sant camí;
correran els bous i vaques,
i gallines amb sabates;
correu, correu, minyons,
que la teta fa turrons,
el vicari els ha tastat,
diu que són un poc salats.

¡Ai el brut, ai el porc,
ai la cara de pebrot!

que també és diu d'aquesta manera:

El dia de Nadal,
posarem el porc en sal,
la gallina a la pastera,
el pollí a dalt del pi,
toca, toca, Valentí,
que ja vénen bous i vaques,
i gallines amb sabates.
El vicari ha fet turrons,
la guineu els ha tastats;
¡Ai que són dolços,
ai que són salats!

I si són més d'un a la cambra, també us
poseu a jugar preguntant l'un a l'altre:

—Com te dius?

I l'altre respon:

—Miranius.
—¿Com te deies.
—Miraneies.
—Digues al gat
que t'estiri
tres pams les orelles.

I en acabar de dir-ho, mireu qui de vosal-
tres pot estirar més les orelles a l'altre.

I si tant desvetllats esteu, també podeu ju-
gar al

Joc del mocador.—Preneu un mocador pels
seus quatre caps. El poseu ben tivant i un de
vosaltres, tot passant-hi el dit pel bell mig,
ha de cantar:

Una peça hi ha al taler,
que no va bé,
que no va bé,

Fins que totduna el que hi passa el dit, diu:

Estira-la bé.

I tots heu d'estirar fort. O bé:

Amolla-la bé.

I aleshores tots heu d'afluixar. El qui s'e-
quivoca, o sigui el que afluixa quan ha d'es-
tirar, o el que estira quan ha d'afluixar, ha
de pagar penyora.

Sesta, ballesta.—Poseu una cosa dintre la
vostra mà, les cloueu totes dues, les poseu da-
vant d'un altre i li pregunteu:

A quina mà és?

I l'altre, mentre a cada paraula us va to-
cant les mans, va dient:

Sesta, ballesta,
el cor em diu
que prengui aquesta.

I, en acabar, senyala una de les dues mans:

aquella a la qual s'ha aturat en dir la darrera
paraula. Si, ho endevina, aleshores ell fa el
joc; si no, continueu fent-lo vosaltres.

Cançons de les diades.—Però, més que els
dies de pluja, són les festes el què us plau
de debò! N'hi ha més i més segures. Us es-
talvien d'anar a estudi, i, a més us deixen va-
gar força. A la vigília ja aneu cantant:

Demà és festa, si a Déu plau,
posarem el gipó blau,
les faldilletes de color,
per anar a veure nostre Senyor.

o bé:

Anirem a missa,
guanyarem perdons
i veurem com ballen
el ball de bastons.
Tiro, liro, liro,
tiro, liro, lom.

I també aquesta:

Capellà de Déu,
lleva't dematí,
toca les campanes,
toca-les galanes,
toca el flabiol,
que demà farà bon sol.

Per això, de cançons en sabeu per totes les

diades. Quan ve Carnestoltes—quina gran gat-
zara!—vosaltres canteu:

Carnestoltes,
quinze voltes,
i Nadal de més a més,
cada dia fossin festes;
la quaresma mai vingués.

I per Sant Antoni:

Sant Antoni va pel mar,
amb una campaneta al costat,
la campaneta fa ninc, ninc,
tots els peixos van sortint;
ja en surt un de gros, gros,
que se'l mira com un gos,
ja n'hi surt un de mitjà,
que se'l mira com un ca,
com un ca,
com un gos,
com un perro, perro, perro,
com un ca,
com un gos,
com un perro rabiós.

I el diumenge de rams? Amb la palma o
el palmó a la mà ompliu amb els vostres crits
tota l'església. Quan és l'hora, entre cop i cop
de palmó canteu:

¡El gall, el gall,
el gall de la passió!

I de l'altre cantó us responen:

¡Obriu, obriu,
obriu que volem entrar!

O també:

Santa Magdalena,
porta la cadena,
per lligar el dimoni,
visca Sant Antoni!

i tots plegats:

Juli, juli, juli!!

amb crits que eixorden tota l'església.

Per la Santa Creu, que s'escau en el bon temps de primavera, us guarniu un plat amb tot de flors al voltant i aneu pidolant a tothom que s'escau al vostre pas amb aquestes paraules boniques:

Vostè, senyor galan,
que té la cara com un diamant,
un dineret per la Santa Creu!

Això si és senyor, però per si és senyora també sabeu el què heu de dir:

Vostè, senyora, Rosa,
que té la cara hermosa
un dineret per la Santa Creu!

I gairebé sempre les vostres paraules, si

les dieu ben bé,
fan caure, entre les flors del plat, algun dineret per comprar juguines.

Per les nits de Sant Joan i de Sant Pere, en les quals s'encenen fogueres al pla i a la muntanya, amb tot delit les aneu a saltar tot cantant:

Vostè, senyora Rosa

Foc d'argelagues,
foc real,
la calentura,
poc ne dura,
i la cendra,
poc ne val.

Per Santa Magdalena, aneu a la fira a menjar avellanes. I a cada una de ben grossa i ben plena que en trobeu, canteu:

Santa Magdalena,
l'avellana plena,
plena o no plena,
Santa Magdalena.

Poques coses us fan més alegria que veure al vostre carrer una processió o una musica. Amb quin delit canteu aleshores!:

Nyigo, nyigo, nyigo,
calces de paper,
totes les musiques,
passen pel carrer.

I per Corpus aneu a veure ballar l'ou i a seguir els gegants. Els seguiu tot cantant la *tintina*, que és com se'n diu del pas curt a saltironets que fan els que els duen; diu així:

La tintina dels gegants,
ara passen, ara passen,
la tintina dels gegants,
ara passen per davant.

I també:

El gegant del Pi
ara balla, ara balla,
el gegant del Pi,
ara balla pel camí.

I aquesta, entre altres:

El gegant de la ciutat,
ara balla, ara balla,
el gegant de la ciutat,
ara balla pel terrat.

I afegiu encara:

Quan el pare no té pa,
la canalla, la canalla,
quan el pare no té pa,
la canalla fa ballar.

Quan el pare no té vi,
la canalla, la canalla,
quan el pare no té vi,
la canalla fa adormir!

Cançons malicioses.—Us aneu fent grans. I també creix, és clar, la vostra malícia. Aneu prenent part en les festes. Tracteu la gent i us hi barregeu. Això, naturalment, us encomana malícia i us rieu i us befeu de tot el que ve als vostres ulls.

Així, posem per cas, si veieu alguna criatura tonta li canteu:

Ara balla el sac de palla,
amb sa muller i la seva canalla.

Si és avara, aleshores li canteu, amb to de mofa:

La gallina blanca,
que tot ho escampa,
la gallina negra,
que tot ho arrossega.

I si és un d'aquells peresosos, que sempre cerquen escuses, li dieu:

El dilluns,
per sos difunts,

la vella no fila;
 el dimarts
 per sos pecats,
 la vella no fila;
 el dimecres,
 per sos deixebles,
 la vella no fila;
 el dijous,
 perquè té els dits tous,
 la vella no fila;
 el divendres,
 perquè té els dits tendres,
 la vella no fila;
 el dissabte,
 cuina i pasta,
 la vella no fila;
 el diumenge,
 filaria,
 sinó que no n'és dia!

Si alguna vegada la minyona de servei us fa enfadar i no us vol donar alguna cosa per menjar, us vengeu cantant-li:

Paula,
 para la taula,
 para-la bé,
 que el pare ja ve.
 Foc a la cuina,
 foc a la taula,
 foc a la cua
 de l'àvia Paula.

O si és alguna amiga que us fa enfadar,
 li dieu:

Lletja fumada,
 cap d'arengada,
 coixa d'un peu
 a cal ... la trobareu.

I en els punts suspensius hi poseu el nom
 de la casa d'ella.

Per burlar-vos d'algú d'aquells que tenen
 un tarannà tan variable, li canteu:

La muller de la perdui,
 tan aviat plora, tan aviat riu.

O, devegades, poseu alguna cosa damunt
 un company distret, tot fent que ell no se
 n'adoni i li aneu cantant fins que se n'adona
 i s'ho treu:

Tinc un burro tan valent,
 porta carga, porta carga,
 tinc un burro tan valent,
 porta carga i no se'n sent.

I per als presumits aquesta:

Don Re,
 porta botes,
 i està serè.

I si, a més de presumit, és una mica melin-
 drós, podeu afegir-hi.

El senyor Ramon,
 de les cantimplaines,
 porta polaines
 i està serè.

I aquesta per burlar-vos d'un embustero:

El senyor Ramon,
 enganya les criades,
 el senyor Ramon,
 enganya tot el món.

I per quan heu fet alguna malesa que ja
 sabeu per endavant que mereix càstic, aquesta:

El meu pare em vol pegar
 amb unes corretxetes,
 totes plenes de punxetes;
 el meu pare em vol pegar
 amb uns carretjons
 tots plens de punxons.

I a vegades—i això ja és pitjor—en lloc de
 fer la senyal de la creu, dieu cantant:

Per la senyal,
 de la canal,
 de la petxina,
 clavellina,
 d'un soldat,
 escabellat,
 sota a terra,
 a Montserrat.

Jocs de paraules.—Devegades us fa goig

de provar que la nostra llengua és força di-
 fícil de pronunciar pels que no han nascut en
 aquesta terra on heu nascut vosaltres. Ales-
 hores els feu dir, segurs que no les diran bé,
 frases com aquesta:

Setze jutges,
 mengem fetge,
 d'un penjat.

i també aquesta altra:

Un plat negre pla,
 ple de pebre negre està.

Aquests jocs de paraules que segueixen són
 divertits perquè una paraula hi entrebanca l'al-
 tra. Feu la prova, sinó:

Una gallina xica, pica, cama curta i bacarica,
 va tenir set fills, xics, pics, cama curts i bacarics;
 com que la gallina era xica, pica, cama curta i ba-
 carica, per això va tenir set fills, xics, pics, cama
 curts i bacarics.

I, aquesta, que és per l'estil:

Vinc de part de ma senyora, si la senyora s'enyora.
 —Si la senyora s'enyora? —No, senyora, la
 senyora, no s'enyora.

O també és diu:

Es així com vostè diu,
 vostè diu el què es;

és així, com vostè diu,
i així és.

En això, qui ho vol dir depressa, es confon sempre. I en aquests jocs i en d'altres per l'estil ja va traspuant la vostra malícia. Com en aquell joc, en el qual acosteu alguna cosa bona per a menjar a la boca d'un altre, que l'obre, tot esperant-la, i vosaltres li aneu passant del nas a la boca i de la boca al nas, tot dient:

Coca,
del nas a la boca,
no en tastaràs gota;
de la boca al nas,
no en tastaràs.

I acabeu per menjar-vos-ho vosaltres.

Però potser ja no són per a vosaltres totes aquestes coses. La majoria ja us cansen ara. ~~Vosaltres~~ coses més àgils, més mogudes. Aquestes coses són per quan us vénen els Reis, o els padrins us ofrenen *mones* per Pasqua. Ara, arreconeu la pilota, la baldufa, les bitlles, les bales, els estels i les grues, els redolins, i cerqueu altres maneres de divertir-vos.

Fet. Fet a la galindaina. Puput.—Aquest joc consisteix a poder atrapar un dels que ju-

guen. Gairebé sempre l'elecció d'aquest la determina la sort. Els altres, o s'amaguen o fugen. Quan són ben lluny criden: —Fet—. I el que amaga ha de trobar-los. I el primer que és caçat amaga en lloc d'ell.

En el *fet a la galindaina*, tots els jugadors estan ajupits i s'alcen constantment. El que para, ha de procurar agafar-ne algun en el moment que estan drets. Fins que n'atrapa un d'aquesta manera, ell ha de continuar amagant. Si ho aconsegueix, el que s'ha deixat agafar és el que ha d'ocupar el seu lloc.

En el *puput sense roda* el que amaga va tapat d'ulls i ha de procurar agafar un dels jugadors. Així, doncs, encara que és un joc que acostuma a fer-se en l'interior d'una cambra, això no és recomanable, perquè el que amaga corre constantment el risc de donar-se algun cop.

L'amaga esquenes o els quatre cantons.—En aquest joc els jugadors es posen d'esquena a la paret, uns davant dels altres. El que para es posa al mig i diu adreçant-se a un dels altres:

Teta de pa.

I aquell li respon:

Ves-te'n allà.

Després, es dirigeix al segon i li diu:

Teta de vi.

I aquell li fa de resposta:

Ves-te'n allí.

I aleshores s'adreça al tercer, al qual diu:

Teta de pa i formatge.

I li respon:

Ves-te'n a mal viatge.

Des d'aleshores els que juguen han de canviar-se els uns al lloc dels altres. L'habilitat del qui para consisteix a anar espiant bé llurs moviments i poder ocupar un dels llocs dels jugadors, així que un d'ells n'ha eixit, per tal de canviar-se amb un altre. Aleshores, el que queda sense lloc és el que ha d'amagar.

Campaneta la ninc-ninc.—En aquest joc, n'hi ha un que mira d'amagar una cosa, però vigilant bé que els altres no ho vegin. Quan la té ben amagada, diu:

La campaneta la ninc-ninc,
qui la troba jo la tinc.

Tots els altres han d'anar a cercar-la. Si algú s'hi acosta, el qui l'ha amagada, va indicant-ho dient:

Ja us cremeu; ja us cremeu més; ja us cremeu menys.

I va fent-ho així, fins que n'hi ha un que la troba. Aquest que la troba és qui ha d'amagar-la després.

La serp.—Els que juguen a aquest joc van posant-se l'un darrera l'altre, tots agafats pel cos. Com més són a jugar-hi, és clar, més llarga és la serp i es fa més divertit el joc.

Un que fa d'àngel es posa al davant del qui fa de cap de la serp, que és el dimoni. L'àngel ha de mirar de prendre-li les ànimes, que té preses, que són tots els altres, començant per la cua. Tota l'habilitat del dimoni consisteix a saber defensar-se bé, per tal que no n'hi prengui cap. Tota la gràcia de l'àngel, en canvi, consisteix a saber-los-hi anar prenent, fins a deixar-lo tot sol.

El romamà.—En aquest joc n'hi ha un que s'està assegut i dona el cap del mocador, que ha entortolligat com un fuet als altres jugadors que té al voltant. Els va dient una endevinalla i els passa el mocador d'un a un a veure qui l'endevina. Quan en troba un, li deixa anar el mocador. Aleshores, aquest es posa a córrer darrera els altres, que han d'ésser

ben amatents a fugir, mentre aquell va donant-los fuetades amb el mocador, i el qui està assegut diu:

Romamà, romamà.

Però, si diu:

Romamí,

aleshores els altres es giren contra el que els corre al darrera i li peguen. Quan vol acabar-se el joc, no cal sinó dir:

Romamí, toca'm a mi.

Aleshores, el que té el mocador, corre cap el que porta la veu, perseguit dels altres, que volen venjar-se dels cops que els ha donat.

El cavall fort.—En aquest joc, cal fer dos bàndols. Un que para i un que salta. Els que són del bàndol que para s'ajupen un darrera l'altre i s'aguanten mútuament pel cos, al capdavant de l'esquena. Cal que amaguin el cap sota el ventre del del davant, per tal que, en saltar, no els puguin fer mal els altres. Els que salten es situen una mica més lluny, i bon punt el que va al cap ha dit:

Cavall fort,
ten-te fort,
si per cas caus,

digues: —Fava—,
del teu cor.

els altres van saltant, l'un darrera l'altre a l'esquena dels que paren. Quan ja són dalt, han de mantenir-s'hi, tal com hi han quedat muntats, sense moure's gens. Si es moguessin, perdrien.

Si els de baix es cansen i veuen que els de dalt es mantenen forts, diuen: —Fava—. I en sentir-ho, els de dalt salten i es torna a fer el joc. Però si els de dalt han muntat malament, i van relliscant, els de baix han d'aguantar tant com poden, fins que els de dalt han caigut. I si arriben a caure, aleshores els de dalt són els qui paren i els que paraven són els qui han de saltar.

El cavall fort

El riscat.—Per jugar a aquest joc, cal fer també dos bàndols. Posats l'un davant de l'altre, van sortint successivament un de cada bàndol. El darrer que ha sortit, ha de mirar d'agafar-ne sempre algun del bàndol contrari.

Cada un que és agafat, resta presoner. Cada bàndol mira de rescatar els presoners que li han fet. Per a facilitar-ho, els presoners es posen de renglera amb els braços estirats cap a llur bàndol. Quan els d'un bàndol han fet presoners a tots els de l'altre, aleshores s'acaba el joc.

Saltar pilars.—Per a fer aquest joc tots els nois han de renglerar-se, menys aquell a qui li ha tocat en sort, el qual ha de posar-se de mans a terra. Cada un dels altres tria un número, i quan ja tots el tenen es posen a cridar: —A la una!—. I el que té el número u surt de la filera i diu, tot saltant per damunt del qui està ajupit:

El sol i la lluna.

Els altres diuen: —A les dues—. I el que té el número dos salta tot dient:

La cara de gos.

Els altres: —A les tres—. I diu el que salta:

Saltar i no dir res.

I així van dient-se tots els números. Els que els tenen per ordre van saltant i dient:

A les quatre,
el gat i la rata;
a les cinc,

passa que ja et tinc.
A les sis,
el peu d'en Lluís.
A les set,
el senyoret.
A les vuit,
el dinar ja és cuït.
A les nou,
el sopar ja es cou.
A les deu,
el salt de la guineu.

Gairebé sempre, així que han saltat, es posen també ajupits, per tal que els que vénen darrera també hagin de saltar-los. I, així com el primer només ha hagut de saltar-ne un, l'últim es veu obligat a saltar-ne nou.

De vegades, quan tots ja han saltat, el que ha estat ajupit des de bon començament, salta tots els deu que li han passat per sobre i es posa ajupit a l'últim. I així van saltant-se sempre els uns als altres. I cada vegada van alçant més el cos, a fi que el salt hagi d'ésser més alt.

El soldadet.—Per fer aquest joc, els que hi juguen es posen asseguts i en rodona. Un d'ells, el que porta el joc, posat al mig, diu:

El soldadet ha vingut de la guerra tot despullat. Què li farà vostè?

Això ho va preguntant a tots els jugadors, i tots contesten encarregant-se d'una peça de roba distinta:

—Jo la camisa. —Jo el gec, —Jo les mitges. Etcètera.

Quan tots han contestat, el del mig torna al primer que ha contestat i li pregunta si té llesta la peça de roba de què s'ha encarregat. En contestar no es pot dir «sí», ni «no», ni «què sé jo». Aquell al qual se li escapa de dir-ho, paga penyora.

Quan tots tenen una penyora, s'acaba el joc.

L'anell picapedrell.—Per aquest joc també es fa una rodona, en la qual hi són asseguts tots els que juguen. N'hi ha un que es posa al mig i porta un anell entre els dos palmells de la mà. Els altres també posen les mans plegades. El del mig va passant, d'un a un, va obrint amb les seves mans plegades les mans dels altres, tot fent veure que els deixa l'anell.

Quan ha acabat de donar la volta, ha deixat l'anell a algú de la rotllana, tot fent que no vegin a qui, i pregunta aleshores a algun dels jugadors:

Qui té l'anell?

I l'altre diu el qui li sembla. Si ho ende-

vina, s'alça i porta el joc. Si no ho endevina, paga penyora, i el que és al mig aleshores ho pregunta a un altre.

L'anell picapedrell

Jugar a sants.—En aquest joc hi ha un venedor i un comprador. Els altres s'estan enfilats en cadires i en diferents actituds, segons els sants que representen. Per exemple, qui fa de Mare de Déu dels Dolors ha d'estar ben compungida. També es poden fer grups de dos o tres. El de Sant Miquel i el dimoni, posen per cas. O el de la Sagrada Família.

Tota la gràcia del joc consisteix al venedor i al comprador. L'un cal que sàpiga lloar les qualitats de cada sant. L'altre ha de dir coses per fer riure els que fan de sants, que haurien d'estar ben seriosos. El que riu paga pe-

nyora. Els sants que han estat comprats van ajuntant-se al comprador i procuren fer riure els altres.

El joc de les gerres.—En aquest joc hi ha com en l'anterior, un comprador i un venedor. Tots els altres es posen ajupits a terra i s'agafen les mans, per sota els genolls, i els braços els queden com dues nanses. Aleshores, ve el comprador i va trucant a cada gerra. Els que fan de gerra, han d'anar simulant el drinc de les gerres de debò; l'un fa un so prim, l'altre més gruixut, l'altre esquerdat, mentre el comprador va dient:

Quin so més esquerdat!

o bé:

Quin so més prim!
No m'agrada.

Va fent-ho així fins que en troba una que li sembla bé i aleshores diu, tot girant-se al venedor:

¿Quan ne voleu d'aquesta gerra?

I el venedor respon:

—Un diner i malla.
—Una palla.
—Aneu, aneu, al paller.

—Un cap d'aquella grossa.
—Aneu, aneu, que prou em costa.
—Un cap d'agulla de picar.
—Aneu, aneu, a rodar!

Aleshores el comprador se'n va, però quan és una mica allunyat, el venedor li crida:

Jove, jove, la perruca us cau.

I aquell respon:

Ajudeu-me-la a collir, si us plau.

El comprador, en acabar de dir això, s'acosta i ell i el venedor prenen la gerra amb els seus braços i la porten al lloc que el comprador senyala. Van fent-ho així amb les altres fins que són al mateix lloc totes les gerres.

Estirar cebes.—En aquest joc, que és sobretot, per a noies, les unes s'asseuen a la falda de les altres. La més gran a terra, la segona a la falda de la més gran, la tercera a la de la segona i així totes per ordre d'edat. A dalt ha de quedar-hi la més petita de totes. Per començar el joc, totes s'agafen pel cos, tan fort com poden. La que fa el joc comença preguntant:

Ave Maria...

L'última de totes, o sia la més gran, li respon:

- Qui hi ha?
- Teniu foc?
- Ni llum tampóc.
- Us vaig a prendre.
una ceba de l'hort.
- Voleu ceba o ceballot?
- Vull ceballot!

Aleshores se'n va cap a la més petita, que és la que està asseguda al capdamunt de tot i es posa a estirar-la fins que la pot arrencar. Totes les altres han de fer tanta força com puguin, per tal de no deixar-se-la endur. Quan, per fi, ho aconsegueix, torna a començar el joc i aleshores, aquella que ell se n'ha endut, també l'ajuda a estirar-la. I així, fins que aconsegueix de fer seguir la última, cosa difícil, perquè aquestes darreres són les més grans.

Conillets a amagar.—Hi ha, en aquest joc, una criatura que s'asseu i una altra que posa el cap a la falda. Les altres van a donar un cop a l'esquena de la que està a la falda i corren a amagar-se. Mentre ho fan, la que està asseguda, diu:

Conillet, amaga, amaga,
que la llebre va a caçar,
de nits i de dies,
escorxa botines,

escorxa botons;
si no trobes conillets,
t'estiraré les orelles,
si no trobes conillons,
t'estiraré els orellons.

Estirar cebes

Quan la que està asseguda ha acabat, crida:

Conillets, conillets,
esteu ben amagadets?

I els conillets responen:

—Sí.
—Amagueu-vos bé,
que la llebreta ve.

La que s'està amb el cap a la falda, aleshores s'alça i diu:

Isca, isca,
la burra d'En Batista,
la...

Ara diu el nom de la que vol que surti. La que s'està asseguda fa:

A cercar-la.

Aleshores ella se'n va cap allà on veu que s'està amagada la que ha anomenat. Si ho endevina, i la troba, aquesta és posada en el seu lloc i amaga. Si no ho endevina, la qui està asseguda, diu:

Roca, pinya,
roca, pinya,

I en acabar de dir-ho, les altres surten i li peguen fins que és al seu lloc.

L'Ermità.—És un joc bonic per a les nits de lluna. N'hi ha un, el que fa d'ermità, que es posa a la claror de la lluna. Els altres des de l'ombra li diuen:

—Pare ermità,
em vol deixar entrar el sol?

I l'ermità respon:

—Ni el sol ni la lluna.
—Els ocellets bé hi entren.
—Perquè volen.
—Jo també volo.

I aleshores salten dins. Si l'ermità els agafa, queden presoners allí i els altres tornen a fer el joc, que dura fins que tots són presoners.

Jugar a proverbis.—Cal escollir, abans que tot, algun proverbí. Per exemple, aquell que diu: «El que no vulguis per tu, no ho vulguis per ningú». Totseguit es reparteix una paraula a cada un dels que hi juguen. El que porta el joc va fent una pregunta a cadascú. El que respon, ha d'incloure a la resposta la paraula que li han encarregat, però d'una manera dissimulada, que ningú la conegui.

Així, per exemple, si el primer té encarregada la síl·laba «El» i li pregunten si ahir va anar al teatre, ha de respondre de manera que hi entri la seva síl·laba. Així, posem per cas: —No hi vaig anar, perquè el teatre estava ple—. En fi, del conjunt de paraules de tots els jugadors, el que fa el joc ha d'endevinar el proverbí.

Jugar a noms.—Ha d'escollir-se, abans de començar, un nom. Per exemple, Maria. Cal repartir entre els jugadors les síl·labes d'aquesta paraula. Els jugadors han de dividir-se en diversos grups. Si els jugadors són nou, posem per cas, tres han d'encarregar-se de la síl·laba *Ma*; tres de la síl·laba *ri*, i els últims,

de la lletra *a*. El que fa el joc, que s'ha estat apartat mentre s'ha triat el nom i s'han repartit les síl·labes, es posa al mig totduna dient:

A la una, a les dues, a les tres!

Bon punt acabar de dir:—A les tres—, tots els altres diuen cadascú la seva síl·laba, però ben ajustats. D'aquell sol crit, el que fa el joc ha d'endevinar-ne el nom que han convingut. Aquest crit de tots plegats, ha d'anar reptint-se, fins que el que fa el joc endevini, realment, el nom.

Jugar a xarades.—Per jugar a xarades es formen dos partits. Cada un té un capdill que els dirigeix i al qual han d'oïre en tot el que els mani.

Quan un partit fa xarades, l'altre partit les ha d'endevinar. Tots dos partits, però, van alternant a fer-les. El cap del partit al qual toca fer la xarada, tria un nom: «Aiguador», per exemple. Els de l'altre partit, és clar, no han de sentir-lo. Amb els seus, el capdill es posa a dividir el nom en diverses parts i diu:

Primera part.

I tots els del seu partit es posen a fer coses que tinguin relació amb l'aigua. Ho fan tots

plegats i sense dir mai res. Així, doncs, uns faran veure que renten, els altres que passen la passera d'un riu, els altres que van a una font, els altres que demanen beure, etc. Com més coses facin, millor.

Quan han acabat la primera part, si cal, surten a disfressar-se o a cercar les coses necessàries per a fer l'altra part. Quan ho tenen tot a punt, surten a representar-la.

Així, per exemple, per a representar el *do*, la síl·laba final del nom que han triat, un es posarà al piano, els altres faran veure que canten, un altre farà de mestre, etc.

En acabar, surten a representar tot el nom. En el cas que hem escollit, sortiran en curs de processó amb els gegants, un aiguador amb la cistella, i d'altres que li demanen beure, o els soldats fent l'exercici. L'aiguador passa en mig d'ells i els ven aigua o alguna cosa que ho representi bé. Ja veieu, doncs, que es poden fer xarades ben divertides i boniques.

Serra la vella.—És mig joc, mig festa aquest. És bell i escaient a la vostra edat.

El temps de jugar-lo és cap a mitja quaresma, en els primers esborronaments primaverals. Aquest joc el fan nois, en significació que només la innocència és lliure del penediment quaresmal. Es fa un dimecres, ge-

neralment. S'apleguen tots els nois, l'un amb una cistella, d'altres amb un mocador i se'n van de casa en casa. A cada porta, dos d'ells prenen una fusta i fan com si l'anessin a serrar, mentre els altres van cantant:

Serra, serra, la vella,
que es menja l'escudella,
serra, serra, la jove,
que es menja la carn d'olla.
Mestressa, porteu ous,
que demà serà dijous,
de la caixa, calaixó,
porteu ous a la cistella,
de la caixa, calaixó,
porteu ous al cistelló.
Mestressa, porteu pa,
que la serra no pot passar;
Mestressa, porteu vi,
que la serra no pot seguir.
Mestressa, porteu cansalada,
que la serra està embussada,
Mestressa porteu coca,
que la serra se'ns traboca.
Mestressa, porteu botifarra,
que la serra està cansada.
Mestressa, porteu diners,
que la serra no pot més.

I així van cantant fins que els donen alguna cosa. Amb el que recullen, a l'endemà se'n van a fer un dinar tots plegats. Si no els

donen res, se'n van tot cridant malhumorats:

A les velles,
caldo d'estelles,
pels hereus,
caldo de guineus,
per les joves,
caldo de polles,
pels escolans,
un garrot de quatre pams.

Serra la vella

Santa Llúcia.—Semblant a aquest, les noies en fan un, més cap a l'hivern, el dia de Santa Llúcia. Aquest dia, a l'hora del sol, ben abrigades i amb un cistell al braç, van de casa en casa, pel poble o a pagès. I canten pel camí els goigs de la santa. Els acostumen a donar

ous, figues, nous, panses i ametlles. De tot el que han aplegat, després en fan un bere-nar.

El Mestre Mateu.—Tot cantant podeu jugar també al Mestre Mateu. Assentats l'un al costat de l'altre, comenceu:

Mestre Mateu, ¿vols-t'hi jugar
de la timbaleta?
¿vols-t'hi jugar
de la timbalà?
Ram, plam, plam.
fa la timbaleta,
ram, plam, plam,
fa la timbalà.

Tots han de fer com si toquessin el timbal i tornen a cantar:

Mestre Mateu, ¿vols-t'hi jugar
de la trompeteta?
¿vols-t'hi jugar
de la trompetà?
Tre, tre, tre,
fa la trompeteta,
tre, tre, tre,
fa la trompetà.
Ram, plam, plam,
fa la timbaleta,
ram, plam, plam,
fa la timbalà.

Tothom ha de fer com si toqués la trompeta i totseguit han de tocar el timbal. I comencen de nou:

Mestre Mateu, ¿vols-t'hi jugar
de la campaneta?
¿vols-t'hi jugar
de la campanà?
Nanc, nanc, nanc,
fa la campaneta,
nanc, nanc, nanc,
fa la campanà.
Tre, tre, tre,
fa la trompeteta,
tre, tre, tre,
fa la trompetà.
Ram, plam, plam,
fa la timbaleta,
ram, plam, plam,
fa la timbalà.

Així, cada vegada es fa sonar un instrument nou, tot afegint després el so de tots els altres, d'acord amb l'ordre amb què han estat cantats. Cada vegada, el gest ha d'acordar-se amb la lletra. El qui es distreu, ha de pagar penyora. Aquest joc va allargant-se per tal d'anar provant fins on arriba la memòria dels que hi prenen part.

El mussol.—Tota l'habilitat d'aquest joc

consisteix a dir els números al revés i saber-se aguantar la respiració, en dir-los. La lletra fa així:

El mussol no pot cantar perquè està sol.
El mussol no pot cantar si no són dos.
Dos i un i un tot sol.

El mussol no pot cantar perquè és tot sol
el mussol no pot cantar si no són tres.
Tres i dos i dos i un i un tot sol.

El mussol no pot cantar perquè es tot sol,
el mussol no pot cantar si no són quatre,
quatre i tres i tres i dos i dos i un tot sol.

I així és va cantant i s'hi afegeix cada vegada un número més, i després ha de contar-se al revés:

Cinc i quatre, i quatre i tres, i tres i dos, i dos i un i un, i un tot sol. Sis i cinc, i cinc i quatre, i quatre i tres, i tres i dos, i dos i un, i un tot sol.

I així fins a dotze. El que es descompta o respira al dir els números paga penyora. Ah! i cal dir-los ben depressa.

IV

JOCS BALLETS

Recollim, perquè perillen de perdre's, alguns dels més típics jocs d'aquesta mena. Són jocs ballets que avui apenes es dansen. Llur vivacitat, però, és encara una viva festa. Els dansaven els diumenges, davant un emparrat o dins d'una era. A la gràcia de moviment s'hi lliga sempre una tonada fresca, unes paraules can-doroses i un argument mogut. No ens referim, és clar, als balls com el d'en Serrallonga, més propis de gent gran.

El Jan petit.—Aquest, un dels més populars, es balla fent sardana i cantant:

El Jan petit com balla,
com balla, balla, balla,
El Jan petit com balla,
amb el dit, dit, dit.

En dir això, tots els que dansen es deixen anar les mans. Aleshores es para la rodona i tots allarguen el dit cap al mig dient:

Amb el dit, dit, dit,
ara balla, ara balla,

amb el dit, dit, dit,
ara balla tan petit.

El Jan petit com balla,
com balla, balla, balla,
el Jan petit com balla,
amb el peu, peu, peu.

Amb el peu, peu, peu,
amb el dit, dit, dit,
ara balla, ara balla,
amb el dit, dit, dit,
ara balla tan petit.

Bon punt diuen «amb el peu», la rotllana s'atura i tots els balladors tiren el peu cap endins i després el dit, que és el segon de la mà. I així segueixen dient i senyalant totes les coses que anteriorment s'han cantat:

Amb el nas, nas, nas,
amb el peu, peu, peu,
amb el dit, dit, dit,
ara balla, ara balla,
amb el dit, dit, dit,
ara balla tan petit.

El pagès.—També en aquest joc la rotllana va aturant-se per anar imitant les feines del pagès.

El meu pare quan llaurava,
feia així,
feia així,

se'n donava un cop al pit,
i se'n girava.
Treballeu, treballeu,
que la civada collirieu;
treballeu, treballeu,
que la civada collireu.
El meu pare quan sembrava, etc.

El petit vailet.—Diu la lletra:

El petit vailet dematí se'n lleva,
agafa l'arada i a llaurar se'n va.
O, lai, la,
la, la, la,
o, lai, la,
la, la.

La mestressa jove li du l'esmorzar,
un tupí de sopeç i un crostó de pa.
i una arengadeta per poder passar,
i una carbasseta per a xerricar,
i els que volen beure s'han d'agenollar,
i amb la carbasseta n'han de xerricar...

Mentre es diu la lletra es va rodant. Quan diu «O, lai, la» tots es deixen anar de mans i ballen sols sense moure's del lloc i van acompanyant de pressa la lletra tot picant de mans.

Ballet del Pau Riera.—Per a fer aquest ballet es posen dos bastons en creu a terra. Dintre de cada angle s'hi posen una o dues

persones. Això depèn de si els que el fan són quatre o vuit. Adhuc se n'hi poden posar tres, si són dotze. La lletra la canten fent la «balancé». Tots van avançant, ara un pas endavant, ara un pas endarrera, per sobre de cada bastó, mentre canten el «Tra, la, la, la», que ha de durar mitja tonada de la lletra. En dir l'última nota, tots han de tornar-se a trobar dintre l'angle, d'on van sortir.

Si són gaires a dansar-lo, es poden fer diverses combinacions: els del primer rengle, cap a la dreta, per exemple, i els del segon cap a l'esquerra.

És un joc realment difícil de dansar. Cal ésser dansaire hàbil i amatent. Altrament, el que es distraqués, correria el risc de rebre un cop de genoll del qui té al darrera. No pot trepitjar-se cap bastó. I el qui al saltar el trepitja, ja ha perdut.

Gairebé sempre aquest ball el dansen amb aquesta lletra:

Sí en són tres ninetes del lloc de Llançà:
l'una diu a l'altra: «¿Qui ens treurà a ballar?»

Tra, la, la, la, la,
tra, la, la, la.

L'hereu Pau Riera, — que en sap de dansar
dóna un tomb per plaça — sombrero a la mà.
La primera dansa — ja les hi fa anar.
La segona dansa — les hi fa tornar.

La tercera dansa — gran nova arribà.
«Hereu Pau Riera, — ja pots ben ballar,
que la teva aimada — a la mort n'està».
«Perdonin, senyores — que me'n tinc d'anar».
Pren capa i sombrero — i a Ripoll se'n va.
Quan és a la plaça: — «M'aimada on s'està?»
«Tres portes vermelles, — la de més enllà.»
Ja en puja l'escala — i a dalt n'arribà.
«Déu te guard, Marieta — Déu te guard, com va?»
«Per a tu, Riera, — per a tu bé va;
per a mi, Riera, — per a mi, mal va,
que dintre pocs dies — m'hauran d'enterrar».

El ball del mocador.—Per fer aquest ball, tots els balladors es posen en rodona i es donen les mans. Però n'hi ha un que es queda al mig amb un mocador a la mà i va voltant per dintre la rodona mentre els altres es balancegen d'un cantó a l'altre, tot cantant amb una tonada acompassada i graciosa:

El ball del mocador
minyoneta, no el ballis gaire,
el ball del mocador,
minyoneta, no el ballis, no.

Si el del mig és noi, cal dir, és clar, «minyonet» en lloc de «minyoneta». Quan han acabat, el del mig tira el mocador a un de la rotllana. Si aquest és noi, a una noia. Si és noia, a un noi. El que ha rebut el mocador surt al mig i es posa al davant de l'altre. El

cant, aleshores, pren un aire molt viu i animat. I sense moure's del lloc, comença la dansa.

Els altres repeteixen això mateix i, en acabat, el que ha triat el mocador se'n va a prendre part a la rodona, i l'altre amb uns passos acompassats, amb el mocador a la mà o a l'espatlla, es posa a voltar-la per la part de dins, mentre canta:

El ballador ja t'ha deixat,
cerca'n un altre, cerca'n un altre,
el ballador ja t'ha deixat,
cerca'n un altre i aviat.

O «la balladora», si el que resta al mig és home.

Entre els diversos aires que es canten, mentre es situen els balladors l'un davant de l'altre i picant de mans, hi ha aquests:

Un rotllet voldria fer,
de punteta, de punteta,
un rotllet voldria fer,
de punteta jo no en sé.

Com es balla lo rotllet?
de punteta, de punteta,
com es balla lo rotllet?
de punteta i talonet.

Qui el sabrà ballar millor?
De punteta, de punteta,
qui el sabrà ballar millor?
de punteta i de taló.

COMIAT

I heu-vos ací, nois benvolguts, la pila de jocs i de festes, que he recollit per a vosaltres, en aquest llibre. Us he seguit des dels vostres primers jocs fins arran de deixar-los per a ocupar la vostra intel·ligència en altres coses. Encara que només sigui com a visions curtes i fonedisses, el seu dolç record més d'una vegada us omplirà l'ànima de goig. I en veure altres criatures com juguen a aquests jocs, que havien estat els vostres, en contemplar llur alegria, llur candidesa, glatireu per trobar-vos en lloc seu.

Ara jo ja us deixo. En acomiadar-me, he de dir-vos només que no deixeu pas tots aquests jocs abans d'hora. No vulgueu ésser homes massa aviat. Penseu bé que aquesta alegria tan ingènua i franca que us donen ja no la tindreu mai més, si no és servint el sant temor de Déu. No perdeu mai la fe, perquè ella us salvarà en tot moment. I si voleu ésser homes forts, no oblideu mai, però mai, els preceptes de la doctrina cristiana. Porteu, com deien els nostres avantpassats:

El cap dret,
el cor net,
i el clatell pelat.

El cap dret vol dir que no l'hagueu d'abaixar per ningú; el cor net vol dir tenir-lo pur sempre sense que res no us el conseqüi; i en dir clatell pelat volem dir que heu de tenir sempre prou seny per destriar el bé del mal i la manera de prosperar en els vostres negocis.

I ara, fills meus, adéussiau!

ADVERTIMENT

El criteri seguit en aquesta reedició, és d'un estricta respecte. Respecte a l'esperit de l'autor, i àdhuc a la paraula sempre que ha estat possible. Uns tocs lleugers d'estil, algun gir de frase, i la supressió de les variants d'uns pocs jocs, han estat totes les modificacions indispensables per a fer aquest llibre bonament llegívol avui.

INDEX

	<u>Pàgs.</u>
A FRANCY I ENKIC MASPONS I JONQUERES.	5
FRANCESC MASPONS I LABRÓS	7
ENDREÇA	9

I. — JOCS AMB'EL PÀRE I LA MARE

Jocs de braç i de falda	12	Jocs de breçol	16
-----------------------------------	----	--------------------------	----

II. — JOCS AMB COMPANYS

La gallina puritana	21	Olles, olles, de vi blanc.	34
La rata pinyada	22	Quan jo em posava els enagos	35
Volen, volen, coloms	23	Al carrer del Vidre	35
La sabateta	24	El ball de les casseroles.	36
Les claus de Sant Jordi.	25	La coqueta amb sucre.	37
Uni, dori, teri, quateri.	26	El joc de la bugada	38
Jocs a amagar	27	Mossèn Joan de les Abaques	40
Les gerres de Sant Miquel.	28	El joc dels pollets	40
Les gerres del cel.	29	Què hi ha aquí?	41
Cambrà sota cambrà.	30	Què hi ha aquí?	41
La llanterna.	30	Què hi ha aquí?	41
El guitarrí	32	rei	42
L'ampolla	32	L'escarabat bum-bum	44
Adobar fogons.	33	El puput	48
La sardana de l'avellana	33	La Bolangera	50

III. — CANÇONS I JOCS PER A QUAN ANEU A ESTUDI

Cançons per acompanyar la feina.	52	La serp	77
Cançons del sortir d'escola	54	El romamà	77
Cançons del temps	55	El cavall fort	78
Cançons de colgar-se al llit	59	El riscat	79
Cançons a la lluna	60	Saltar pilars.	80
Cançons i jocs del desvetllament	61	El soldadet	81
Joc del mocador	63	L'anell picapedrell	82
Sesta, ballesta	63	Jugar a sants	83
Cançons de les diades	64	El joc de les gerres	84
Cançons malicioses	69	Estirar cebes	85
Jocs de paraules	72	Conillets a amagar	86
Fet. Fet a la galindaina.	74	L'ermità	88
Puput	74	Jugar a proverbis	89
L'amaga esquesnes o els quatre cantons	75	Jugar a noms	89
Campaneta la ninc-ninc	76	Jugar a xarades	90
		Serra la vella	91
		Santa Llúcia	93
		El Mestre Mateu	94
		El mussol	95

IV. — JOCS BALLETS

El Jan petit.	97	Ballet del Pau Riera.	99
El pagès	98	El ball del mocador.	101
El petit vailet	99		

COMIAT.	103
ADVERTIMENT	105